

Počitelj - turistička atrakcija

Svake godine koncem svibnja slavi se u Počitelju »Trešnjava nedelja« (ranije »Trešnjev petak«). Bora-veći u tom divnom mjestu, udaljenom 30 km. od Mo-stara na magistralnom putu prema moru, gdje se uz ovaj narodni blagdan održava i smotra folklor, dobija se dojam da se nalazimo u muzeju urbanizma i arhi-tekture pod vedrim nebom. I zaista, to je muzej star pet stotina godina, nepatvoren i ničim neiskvaren.

Ali Počitelj neće ostati samo muzej. Razmatrajući mogućnosti razvitka Počitelja, ovo će se mjesto razvi-jati i postati kulturno-historijski centar, turistički cen-tar (s obzirom na klimatske prilike i rijeku Neretvu), rekreativni centar, omladinsko-sportski centar i zanat-ski. Mogućnosti su takve, da će i Počitelj vremenom postati sličan Skansenu (park u blizini Štokholma), gdje su smještene originalne seoske kuće iz raznih krajeva Švedske, radionice, razne zanatske radnje, gdje majstori demonstriraju odgovarajuće zanate i prodaju gotove proizvode. Sve će to omogućiti posjetiocu da kulturu ranijih vremena obuhvati jednim pogledom.

Srednjovječni grad Počitelj spominje se prvi put 1444. godine. Smješten u župi Dubrava, uz lijevu obalu Neretve bio je to malen grad, koji se po svoj prilici sastojao od jedne kule. Tek nakon pada Bosne pod Turke, počelo se raditi na utvrđenju Počitelja. Naime, ugarsko-hrvatski kralj Matija Korvin nastoji da od Počitelja stvori jako uporište protiv turskih osvajanja. U stvaranju uporišta Matiju Korvina su izdašno po-magali Dubrovčani i stari herceg Stjepan. Nakon pre-govora je odlučeno da se grad Počitelj dobro utvrdi i da se u njega smjesti ugarska posada. Dubrovčani su isplatili 2.000 dukata. Ubrzo zatim je zaključeno da se na trošak Dubrovčana napravi most na Počitelju.

Godine 1466. poslata je lađa s drvenom građom, tesa-rima i drugim majstorima radi gradnje mosta. Gradnja mosta je povjerena dubrovačkom inženjeru Paskoju Miličeviću. U veljači iste godine dopremljeno je 200 libri praha, 100 dasaka i 1000 čavala za utvrđenje Počitelja.

Dubrovčani su potpomagali ugarske čete u Poči-telju živeznim namirnicama, a za održavanje ovog grada davali su i gotov novac, kako se to vidi iz pisma kralja Korvina od 6. veljače 1468. godine, u kojem potvrđuje primitak od 800 zlatnih forinti. Troškove oko utvrđivanja grada i gradnje mosta snosili su i stari herceg kao i njegov sin Vlatko. (Stari herceg je testa-mentom ostavio deset tisuća dukata, a njegov sin Vlatko je dao devet tisuća).

Zidine počiteljske tvrđave svjedoče o značajnoj historijskoj ulozi mjesta. Međutim, o mostu nema ni traga.

Sva nastojanja oko utvrđenja bila su uzaludna. Ugarska vojska je ostala u Počitelju do 1471. godine, kada je humski vojvoda Hamza-beg krenuo na Poči-telj. Zapovjednici Počitelja su poslali izaslanike u Dubrovnik da nabave za 200 dukata baruta. Vijeće umoljenih pošalje sav barut koji je u Dubrovniku nađen. Polovinom rujna je stigao glas u Dubrovnik da je Hamza-beg opkolio Počitelj i Dubrovčani odluče da opsjednutim u ime pomoći pošalju 80 dukata, ali već 20 rujna 1471. g. poslao je sam Hamza-beg izaslanika u Dubrovnik da javi da su Turci osvojili Počitelj. Od toga dana, pa sve do 1835. godine sjedio je u Počitelju dizdar s manjom posadom. Od počiteljskih dizdara spominju se: Mehmed-aga, njegov sin Ahmed-aga, Mu-stafa, i kao zadnji Omer-aga Halilagić.

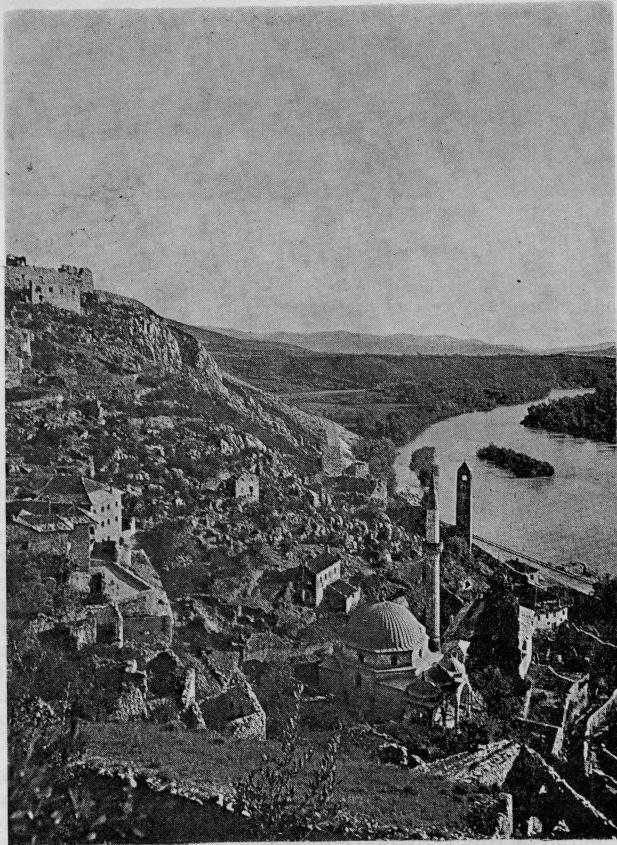
Sve do konca XVII stoljeća ostala je tvrđava u Počitelju onakva kakvu su je Turci zatekli. Ispod tvr-đave nastalo je malo naselje koje se počima razvijati izgradnjom javnih i društvenih prostorija.

Interesantan je opis Počitelja turskog putopisca Evlije Celebije. On opisuje Počitelj kao varoš ispod tvrđave uz obalu rijeke Neretve. »Grad se nalazi na goloj strmoj litici, sasvim zbijen. Jedna gvozdena vrata otvaraju se prema jugu. Unutar varoši se nalazi diz-dareva kuća, oko 150 pločom pokrivenih kuća, jedna džamija, koju je dao napraviti djed Ibrahim-age. Ispod džamije se nalazi imaret (javna kuhinja) u kojem se stanovnicima i noću i danju daje hljeba, čorbe i varena mesa. U varoši se nalazi medresa (muslimanska srednja škola u kojoj se pored naučnih predmeta uče i vjerski predmeti, arapski jezik), banja i jedan han.«

Za razliku od 15. stoljeća, kada je u Počitelju for-mirana tvrđava, 16. i 17. stoljeće je period izgradnje monumentalnih objekata, počev od džamije Hadži-Alije, pa preko mekteba (osnovna škola), imareta (jav-na kuhinja) do građevine najznačajnijeg počiteljskog investitora, čehaje Ibrahim-age, do njegove medrese, banje, hana i sahat-kule. Znači, da je 16. i 17. stoljeće značajno za izgradnju javnih objekata, dok se na sa-moj tvrđavi nisu izvodili neki značajniji radovi, izuzev adaptiranja iste prema potrebama Turaka.

Zadnje godine 17. stoljeća su ispunjene ubrzanim radom oko proširenja tvrđave i podizanja bedema oko grada. Naime, kada je Venecija 1693. godine zauzela Gabelu — do tada glavnu tursku utvrdnu prema Dal-maciji — opasan je Počitelj zidinama (bedemima), do-zidana je gradska kula i sagrađene dvije tabije (zidane tvrđave). Kula se zvala Miralajeva. Jedna tabija pro-zvana je Mehmed-pašinom, a druga Delibašinom. Mu-hamed-pašina tabija postoji i danas i Počiteljci je zovu Pašina ili Careva tabija, dok je Delibašina potpuno srušena.

Ako se imaju u vidu nesigurne prilike kao i stra-hote koje je svaka provala sa sobom nosila, onda je

Pogled na Počitelj

razumljivo nastojanje da se naselje što bolje utvrdi. Spomenimo samo godinu 1669. kada je Vule Novković popalio Počitelj, a poznato je da je cijela Hercegovina mnogo stradala od mletačkih provala i četovanja dalmatinskih uskoka iza bečkog rata. Kako je izgledao Počitelj u to vrijeme? U varoš, koja je bila potpuno opasana bedemima i jarcima, ulazilo se jedino kroz dvije kapi-kule i dvoja mala vrata. Centralni dio varoši je zauzimala dizdareva kuća. Kraj Neretve je bila smještena čaršija (trgovački dio varoši) sa nizom dućana velikim hanom i hamamom (banjom). Odmah iza hana se nalazila medresa i imaret. Poviše medrese je držamija jednim ulazom vezana za čaršiju a drugim vratima za kuće u naselju. Uz sve to Počitelj je imao i vrtove: Gornje i Donje Polje, koji su puni zelenila, služili za odmor i rekreaciju. Jedna interesantnost se javlja kod Počitelja tog vremena. Odnosno, za razliku od gradova orijentalnog tipa, Počitelj unutar naselja, pa ni oko džamije nema groblja. Mrtvi su se ukapali izvan naselja.

Kroz utvrđeno naselje je vijugao put (radi strmog terena) i spuštao se prema rijeci. Dodirivao je tvrđavu, obilazio džamiju, prolazio između medrese i hana, te kroz Donju kapiju nastavljao nizvodno do Donjeg

Polja. Jedan krak tog puta je išao iznad medrese, imareta i hamama do malih vrata, gdje se paralelno s rijekom pružala čaršija i dućani. U nizu tih dućana radile su terzije (krojači), kujundžije (zlatari), kalaj-džije, puškari i sedlari.

Od početka 18. stoljeća do 1835. g. postojala je i počiteljska kapetanija. Uspostavom kapetanije Počitelj dobiva važno mjesto i viši rang. Tako je već 1782. godine bio sjedište kadiluka (manje upravno i sudsko područje u Turskom Carstvu gdje su sudsku vlast imale kadije). U to doba posada Počitelja sastojala se od 354 vojnika i oficira. Za ekonomsku bazu Počitelj je dobio i veći broj sela i šuma odvojenih od mostarskog, blagajskog i stolačkog područja. Uz sve to Počitelj je na prelazu iz 17. u 18. stoljeće dosegao maksimum u broju stanovnika. U to doba dolazi i do jačanja pojedinih feudalaca, a međusobna borba kapetana je karakteristična za Tursku tog vremena, gdje centralna vlast slabi.

Nakon austro-ugarske okupacije Počitelj gubi strateško značenje i svoj dotadašnji način življenja. Propadanje starog načina života i gubitak strateškog značenja, omogućio je da ovo naselje ostane muzej pod vedrim nebom.